

5. İman En Büyük İbadettir!

Ne gariptir ki Kur'an'ın gündeminde ilk sırayı alan konular, müminlerin gündeminde son sıralarda yer alıyor. Rabbimiz en çok iman, namaz, dua, zikir ve tebliğ üzerinde durur. Ancak Müslümanlar imanı önceleyip derinleşmek yerine siyaseti, savaşları, günlük olayları ve kısır tartışmaları daha çok önemser, ilgi ve heyecanla takip eder. Hatta ibadetler bile imandan daha çok ele alınır, daha fazla gündeme getirilir. İslâmî ilimlerin yer aldığı kitaplarda bile iman konusundan çok kısa bahsedilir, diğer konular uzun uzun anlatılır.

Örnek olarak siyer ve ilmihal kitaplarına bakılabilir. Siyer kitaplarında öncelik savaş ve diğer olaylara verilirken, ilmihallerde iman konusu kısaca işlenir, ibadet ve muamelât üzerinde çok geniş durulur. Hatta dinî kitaplarda İslâm'ı meydana getiren unsurlar sayılırken, "iman" ve "ibadet" farklı mütalaa edilir. Oysa ibadetin mânâ ve muhtevası, inancı da içine alacak kadar geniştir.

İbadetin anlamı

İbadetin en geniş manası, "Allah'ın emirlerini yapmak ve yasaklarından sakınmaktır." Bu tarife göre, "Namaz kılınız" emrine uymak bir ibadet olduğu gibi, "Gıybet etmeyiniz" yasağına uyarak gıybetten kaçınmak da ibadettir. Aynı şekilde ahlâkla ilgili bir yasaktan kaçınmak veya bir emri yerine getirmek de ibadettir. Hasetten kaçınmak ve sır saklamak gibi. Mademki ibadetin manası, "Allah'ın emirlerini yapmak, yasaklarından kaçınmak"tır; Allah'ın bütün emirlerini "ibadet" kavramı içinde değerlendirebiliriz.

Nitekim Bakara Suresinin 21. ayetindeki, "Ey insanlar, sizi ve sizden evvelkileri yaratan Rabbinize ibadet ediniz ki, takva mertebesine ulaşasınız" emri de böyle anlaşılmalıdır. Bu ayette, "mümin, münafık, kâfir" ayırt edilmeden, bütün insanlara "ibadet etmeleri" emredilmektedir. Buradaki emri, "ibadet" in yaygın manasıyla yorumlamak, bizi yanlış bir neticeye götürecektir. Çünkü "Ey iman edenler" yerine "Ey insanlar" dendiğine göre, kâfir ve münafıklara ibadeti emretmekten murat ne olabilir?

Bu ayetin manasını İşârâtü'l-l'câz'da genişçe izah eden Bediüzzaman Hazretleri, bunun müminler için, "ibadete devam ve sebat

etmeye emir," kâfirlere göre, "ibadetin şartı olan iman ve tevhid ile ibadetin yapılmasına emir," münâfıklar için ise, "ihlâsa emir" olduğunu belirtir.

Bu açıklamalara göre, ibadet emri içine "inanç" da dâhil olmaktadır. Yani, Allah'a ve diğer iman esaslarına inanarak, iman artmasına, gelişmesine, kuvvetlenmesine çalışmak da bir ibadettir.

"Ey müminler, iman edin!"

Burada şöyle bir soru akla gelebilir:

"İman bir defa yapılır. Namaz ve oruç gibi ibadetler ise defalarca tekrarlanmaktadır. Bir kere iman eden kimse devamlı olarak ibadet sevabı mı almaktadır?"

Evet, bir kere iman eden kimse sürekli ibadet etmekte ve sevap almaktadır. Çünkü icmâlî (toptan) iman eden bir kimse ölüncüye kadar tafsilî (detaylı) olarak iman etme yolunda ilerleyecektir. Daha doğrusu ilerlemelidir!

Niçin? Çünkü iman emrinin özünde, "inancın korunması, devamlılığı, kuvvetlendirilmesi ve geliştirilmesi" de kastedilmektedir. Nitekim Nisa Suresinin 136. ayetinde meâlen, "Ey iman edenler, Allah'a, Resulüne, Resulü üzerine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaplara hakkıyla iman edin" buyrulmaktadır.

Görüldüğü gibi, burada açık bir şekilde muhatap müminlerdir. Mümin ise, zaten iman esaslarına hakkıyla inanan kimse demektir. Bu durumda "iman edenlere iman etmelerinin emredilmesi" ne demektir? Mufessirlerin bu ayet hakkındaki açıklamalarından anlıyoruz ki, bu emirden maksat, "imanda devam ve sebat veya icmâlen iman edenlerin tafsilî delillerle iman etmeleri"dir.

"Tevhid, imanî bir ibadettir"

Peki, bu ayetin emrine uymak için her gün az da olsa iman mertebelerinde ilerlemek gerekmez mi?

Heyhât! Bir kere iman eden bir mümin neredeyse imanını inkişaf ettirmek için hiç uğraşmamakta, ölüncüye kadar icmalden tafsile geçememektedir.

Bediüzzaman'ın bir iman ve tefekkür şaheseri olan Ayetü'l-Kübrâ Risalesindeki şu cümlesi de, "imanın da bir ibadet olduğu" görüşümüzü desteklemektedir:

"Hem tevhid, en ehemmiyetli ve en halâvetli ve en yüksek bir vazife-i kudsiye ve bir farîza-i fitriye ve bir ibadet-i îmâniyedir."

Buna göre, Allah'a imanın daha özel ve gelişmiş bir manası olan tevhid, öyle bir ibadettir ki, önem bakımından en birinci, en yüksek, en kudsî bir vazifedir. Ayrıca insanın hiçbir rehber olmaksızın kendiliğinden yapması gereken fitrî bir farz ve îmânî bir ibadettir. Nitekim "Bir saat tefekkür, bir sene nafîle ibadetten daha hayırlıdır" buyuran Peygamber Efendimiz (a.s.m.), "imanı inkişaf ettiren tefekkür"ün hem bir ibadet, hem de en faziletli bir amel olduğunu göstermektedir.

"İmanınızı yenileyiniz"

Kur'an-ı Kerim'de doğrudan ve dolayısıyla 500 civarında ayetle "tefekkür"e dikkat çekilmesi de, onun ehemmiyetini ve ibadet oluşunu ortaya koyan en büyük vesikadır.

Demek ki iman, insanın akli ermeye başladığı devreden ölüncüye kadar bir saniye ara verilmeden devam eden, gelişmeye müsait, en mühim ve en birinci, diğer amelî ibadetele temel olan bir ibadettir. Peygamber Efendimizin (a.s.m.), "İmanınızı, 'Lâ ilâhe illallâh' ile yenileyiniz" buyurması da, bu ibadetin mühim bir vasfını ortaya koymaktadır.

Bütün bunlara rağmen, iman ve ibadetin farklı anlaşılması, birinin "soyut, fikrî, kalbî" olması, diğerinin ise "somut ve fiilî" olmasından kaynaklanmış olabilir. Belki de bu yüzden namaz, oruç, zekât gibi emirler de ortak özelliklerinden dolayı "inanç"tan farklı olarak mütâlâa edilmiştir. Böyle bir sınıflandırma, hiç şüphesiz, usul bakımındandır ve bir hata olarak telakki edilemez. Ancak inancın da bir ibadet olduğunu bilmek, Müslümanların imana verecekleri ehemmiyeti ziyadeleştirecek, onun takviyesi ve gelişmesi için harcayacakları gayreti arttıracaktır.

İman

İman kelimesi, inanmak, güven vadetmek, başkalarının emniyetini temin etmek ya da emin, güvenilir ve sağlam olmak manâlarına gelir. İstilah olarak ise iman, Peygamber

Efendimiz'in (aleyhissalâtu vesselâm) yüce Allah'tan getirdiği kat'î olarak bilinen hükümlerde (zarûrat-ı dîniyede) O'nu tasdik etmek, haber verdiği şeyleri tereddütsüz kabul etmek, bunların gerçek ve doğru olduğuna kalben inanmak demektir. Vicdanî itiraf ve kalbî iz' anda bulunmak demektir. İmanın tarifıyla ilgili olarak, kalbin tasdiki yanında 'dil ile ikrar' ifadesini ekleyenler de olmuştur. Ancak âlimlerin ekserisi ikrârı (dil ile beyanı), yalnızca dünyevî hükümlerin uygulanabilmesi için bir şart telâkki etmişlerdir. Diğer bir ifadeyle ikrârı, imanın aslı ve gerçeği değil de şartı olarak görmüşlerdir. Bu cümleden olarak, kalben iman etmiş bir insan bazı hâllerde dil ile ikrârda bulunmasa da imanı yine sahihtir, geçerlidir. Söz gelimi, dilsizin imanı geçerli olduğu gibi, küfre/inkâra zorlanan kişinin hayatî tehlike karşısında dil ile inkâr etse de imanı sahihtir. "Kalbi imanla dolu olarak mutmain iken, dini inkâr etmeye mecbur bırakılıp da yalnız dilleriyle inkâr sözünü söyleyenler hariç, kim imanından sonra Allah'ı inkâr ederek gönlünü inkâra açar, göğsüne küfrü yerleştirirse, onlara Allah tarafından bir gazap, hem de müthiş bir azap vardır." (Nahl sûresi, 16/106). Kureyş müşrikleri, Yâsir ile ailesini dinden dönmeye zorladılar. Kabul etmeyince Yâsir ile Sümeyye'yi develerle parçalattılar. Babası ile annesinin bu durumunu gören Ammâr (radiyallahu anh) dili ile onların istedikleri sözü söyledi. Peygamberimiz (aleyhissalâtu vesselâm), onun ruhsatı (izni) kullandığını bildirdi. Âyet bu ruhsatı beyan buyurmak üzere indirilmiştir.

"İman hem nurdur hem kuvettir. Evet, hakikî imanı elde eden adam, kâinata meydan okuyabilir ve imanın kuvvetine göre olayların tazyikatından kurtulabilir." der Bediüzzaman Hazretleri. İnsanlığın en mühim meselesi olan 'iman' gerçeğini farklı açılardan ele alacak olursak:

Tasdik edilmesi gereken hususlar/ esaslar itibarıyla iman

Peygamber Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm), iman edilmesi gereken hususları Allah'a, Meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe ve kadere iman olmak üzere altı esas içinde özetlemiştir. Cibrîl hadisi olarak bilinen bu nebevî beyanda iman. İslâm ve ihsan kavramlarıyla birlikte ele alınır.

Burada birbiri ardınca zikredilen üç kavramın sonuncusu olarak ihsan, 'Allah'ı görüyor gibi kulluk yapma' şuurudur. Bu bize şu gerçeği işaret etmektedir: İnsanın böyle bir şuur ufkunu yakalayabilmesi için ilk önce düşünce ve tasavvurlarını, esaslarını dinin belirlediği sağlam bir imana bina etmesi gerekir. Bu imanını da —namaz, infak, oruç gibi— İslam'ın amelî/pratik değerleriyle perçinlemeli ve derinleştirmelidir.

Kalpde yerleşmesi itibarıyla iman

Âfakta (dış dünya) ve enfüste (iç dünyamızda) O'ndan habersiz, O'nun kudretine dayanmadan hiçbir şey varlık sahasına çıkamaz. Kur'an'ın "Her bir şeyin yaratıcısı Allah'tır şeklindeki beyanları, bize, varlıktaki âfâkî-enfûsî her bir oluşum, değişim ve dönüşümün O'nun yaratmasıyla varlık bulunduğunu öğretmektedir. Bu itibarla kalpte enfüste meydana gelen iman ve hidayeti var eden Allah'tır. Bu hakikat Kur'ân'da şu şekilde ifade edilmiştir: "Allah size imanı sevdirdi ve onu kalplerinizde güzelleştirdi." (Hucurât süresi, 49/7) "Allah kime hidayet ederse, hidayete ermiş olan odur..- (İsrâ süresi, 17 97)

Allah (c.c.), iradesini kullanarak imana talip olmayanın kalbine imanı zorla koymaz Hemen şunu da ifade edelim: Allah'ın bildiğimiz bilemediğimiz birçok hikmetine binaen cebrî lütfuyla hidayet ettikleri bunun dışındadır. Cenabı Hakk'ın insana iman ve hidayet nasip etmesi, kulun bu hususta göstereceği gayrete bağlıdır. Nitekim Ehl-i Sünnet âlimlerinin bu açıdan 'iman'la alâkalı yapmış oldukları izahları şu şekilde özetleyebiliriz: "İman, kulun, cüz'î iradesini sarf ettikten sonra onun kalbinde Cenabı Hakk'ın yaktığı yarattığı bir nurdur."

Ehad

Allah, **Ehad**'dir, birdir. Mahlukatın zâtlarındaki bütün noksanlıklardan, sıfatlarındaki bütün eksikliklerden, fiillerindeki bütün acizliklerden münezzehe olan ve onların hiçbirine benzemeyen yegâne bir, tek bir, benzersiz, eşsiz bir ancak O'dur.